

LUONTOMATKAILUA YKSITYISMETSISSÄ

Yhteistyötä yrittäjien ja metsänomistajien välillä

Metsäalan asiantuntijaorganisaatio Tapio tarjoaa mm. metsän ja luonnon asiantuntijapalveluita valtiolle sekä erilaisia metsätalouden ratkaisuja metsänomistajille, kunnille ja oppilaitoksille.

Tapio on toteuttanut useita hankkeita liittyen luontoon perustuviin palveluihin yksityismetsissä, ekosysteemipalveluiden tuotteistamiseen sekä julkaisut oppaita ja sopimus pohjia aiheisiin liittyen.

www.tapio.fi

Yleistä luontomatkailusta yksityismetsissä

- Puuntuotannon lisäksi tärkeimpiin jo kaupallistettuihin ekosysteemipalveluihin lukeutuvat luontomatkailu sekä luonnontuotteet. Hyvinvointi- ja terveystuotteiden tuotteistaminen kasvussa.
- Kansallinen metsästrategia ja alueellinen metsäohjelma tavoittelevat palveluliiketoiminnan ja luonnontuotealan kasvua. Myös metsänomistajien ansaintamahdollisuuksia halutaan laajentaa.
- Metsien käyttö palveluliiketoiminnassa on kehittynyt perustuen pitkälti valtion maiden hyödyntämiseen.
- Yksityismetsien etuja palvelutoiminnassa ovat hyvä saavutettavuus ja monenlaisiin elämyksiin sopivat kohteet.

Luontoon perustuva palveluelinkeinotoiminta

- Perustuu sopimukseen maanomistajan ja metsän käyttäjän välillä.
- Yrittäjä toimii säännöllisesti tietyllä metsäalueella. Tällä hetkellä yleensä matkailuun ja vapaa-aikaan liittyviä luonto-opastuspalveluita. Jatkossa mukaan voi tulla sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvää toimintaa.
- Maanomistajan ja palveluntuottajan yhteistyön tärkeimpänä sisältönä on sopia reunaehdoista, joiden puitteissa yrittäjä toimii.

Yrittäjien näkemyksiä ja ajatuksia

- Usein sovitaan nuotiopaikoista ja polttopuista, ulkoilu- ja latureittien käytöstä sekä teiden käytöstä. Maksetut korvaukset perustuivat tavallisesti käyttäjämääriin.
- Merkittävimpiä haasteita vastaajien mielestä olivat
 - Puhtaus, kauneus, oikea metsä.
 - Maaomistusoikeuksien jakautuminen usealle eri henkilölle tai perikunnalle.
 - Luonnonsuojelu, oma toiminta sekä luonnon arvojen korostaminen asiakkaalle.
 - Löytää suurempi määrä asiakkaita, jotka ymmärtävät luonnon arvon ja jotka haluavat maksaa siitä.
 - Luvat.
 - Viranomaisten ymmärtämättömyys, julkisten toimijoiden hidas ja liian varovainen reagointi sekä toimialojen välisen yhteistyön puute.

Yrittäjien näkemyksiä ja ajatuksia

- Haasteita
 - Infra: Palvelujen puute, kuten wc, nuotiopaikat, polut ja laavut
 - Tuntemattomalla alueella kontaktien, palveluketjun ja tiedon kerääminen on vaikeaa => vaikea suunnitella palveluita
 - Yksityismetsissä ei takeita jatkuvuudesta
 - Kansallispuistojen hinta-laatu-vaiva-suhde on ylivertainen. Kansallispuistolla on vetovoimaa ja statusta - helppo markkinoida, ei hakkuita, ei riskiä sopimuksen irtisanomiseen. Miinuksia: tietyt toiminnot eivät mahdollisia
 - Metsästä tarvittavia tietoja: infra, logistiikka, alueen tulevaisuus & kaavoitus, elämykset ja kuinka niiden muu käyttö on organisoitu
 - Ei varaa tai halua maksaa “tavallisen metsän” käytöstä

Metsänomistajien näkemyksiä

- Metsänomistajille mieluisimmat vaihtoehdot olivat luontomatkailu ja elämyspalvelut, metsästysmatkailu ja metsien keruutuotteet. Vajaa 30 % metsänomistajista ei ollut lainkaan kiinnostuneita tarjoamaan metsiään yritystoimintaan.
- Maanomistajien esille nostamia ajatuksia liittyen oman metsän käyttöön palveluliiketoiminnassa
 - Pelot metsälle aiheutuvasta haitasta ja luonnon kulumisesta => toivotaan pieniä ryhmiä
 - Oma metsä ei näyttäydy erityisenä ja sen mahdollisuuksia ei ymmärretä
 - Ei tietoa, mitä metsällä kannattaisi tehdä, mutta tietämättömyyttä ei koeta ongelmana
 - Puukaupasta saatavat tulot palveluyrityksiltä saatavia huomattavasti korkeammat
 - Ei halua tai valmiutta investoida infraan
 - Heikko ymmärrys yrittäjien tarpeista
 - Ei halua antaa jonkun muun ansaita hänen metsällään
 - Jokamiehen oikeudet voivat aiheuttaa ongelmia

Yhteistyötä tarvitaan!

- Tärkeintä hyvä ja toimiva yhteistyö eri tahojen kesken ja toimivien yhteistyöverkostojen luominen.
- Kyläyhteisöjen ja paikallisten metsästysseurojen sekä metsänhoitoyhdistyksen rooli on tärkeä sopimuksellisuuden edistämässä. Myös kaavoituksella on merkitystä.
- Hyvin toteutettu ja suunnitelmallinen metsänhoito tukee alueen virkistyskäyttöä ja monipuolisen luonnon säilymistä. Metsänhoidon monipuolistuminen edistää metsien monikäyttöä.
- Haasteena eri intressien yhteensovittaminen, sillä toimijoita ja tekijöitä on paljon.
- Kaikkien toimijoiden on pyrittävä ymmärtämään toistensa elinkeinoja ja näkökulmia.

Selkeät sopimukset ovat tärkeitä

- Sopimuksellisuus on jo arkipäivää metsänomistajien omassa toiminnassa. Esim. metsästyssopimukset, sopimukset sähköyhtiöiden kanssa sekä sopimukset erilaisten yhdistysten kanssa.
- Kirjallisen sopimuksen avulla varmistetaan osapuolten yhteisymmärrys sopimuksen kohteena olevista asioista, kuten korvauksesta, sopimukseen kuuluvista alueista ja niiden käytöstä.
- Sopimuksella ei voida rajoittaa jokamiehen oikeudella tapahtuvaa metsän käyttöä.
- Paikallisen metsänhoitoyhdistyksen asiantuntemusta ja kontakteja kannattaa hyödyntää. Myös omasta toiminnasta kertominen on tärkeää, lisää luottamusta.
- Sopimuksen keston tulee olla riittävän pitkä, koska yrittäjällä voi mennä useita vuosia uuden luontomatkailupalvelun tuotteistamisessa.

Erilaisia sopimuksia eri tarpeisiin

Yrittäjä

Tarjoan palveluita
metsässä

Tarvitsen tietyn
metsäalueen käyttöni

Tarvitsen
metsästysmaata

Tarvitsen puustoisien
maiseman

Sopimus
palvelutoiminnasta
metsäalueella

Maanvuokra-
sopimus

Metsästys-
vuokrasopimus

Virkistysarvo-
kauppasopimus

Metsänomistaja

Sovin palveluiden
tuottamisesta
metsässäni

Sovin vuokrasta

Sovin
metsästysoikeudesta

Sovin metsän
käsittelystä

Valmiita työkaluja ja malleja on olemassa

- Metsien ekosysteemipalvelut – sopimusmalleja, oppaita sekä ideoita metsänomistajille ja yrittäjille
<https://tapio.fi/oppaat-ja-tyovalineet/metsien-ekosysteemipalvelut-opas-metsanomistajille-ja-yrityksille/>
- Miten sovin metsäympäristön hyödyntämisestä -opas tarjoaa käytännön apua metsänomistajan ja yrittäjän välisiin sopimustilanteisiin
<https://tapio.fi/oppaat-ja-tyovalineet/miten-sovin-metsaympariston-hyodyntamisesta-tyokaluja-sopimiseen-ideoita-tekemiseen/>
- Luontoon perustuvat palvelut yksityismetsissä -raportti sekä ekosysteemipalveluihin liittyviä materiaaleja käyttäjärhmittäin
<https://tapio.fi/ekosysteemipalvelujen-tuotteistaminen/>
- Sivusto kokoaa ja jakaa luontoalan yritystoiminnassa ja sen kehitystyössä tarvittavaa tietoa sekä auttaa alan yhteistyön vahvistumisessa:
<https://www.aitoluonto.fi/>

Katso myös seuraavat:

- Business Finland on julkaissut paljon oppaita mm. erilaisten palveluiden suunnittelusta ja ansaintaoppaan yrittäjille
<https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/matkailun-julkaisut#luontomatkailu>
- Luonnonvarakeskuksen sivuilta löytyy hakusanalla ”luontomatkailu” paljon uutisia, artikkeleita ja tutkimustietoa
www.luke.fi